

Begrippenlijst

acritarchen resistente, chitine-achtige omhulsels van planktonische micro-organismen, bruikbaar als gidsfossielen
amoëboïde cel (= amoëbocyt)
zie archaeocyt
ankernaald grotendeels buiten het lichaam uitstekende sponsnaald. Zie p. 20
archaeocyt cel die zich vrij door het mesenchym beweegt en o.a. voedseldeeltjes en afvalstoffen transporteert
asdraad dunne draad van organische stof waarlangs een skeletnaald wordt gevormd
astorizen stervormige, zich vertakkende kanaaltjes op het oppervlak van stromatoporen
baksteenkalk midden-ordovicische verkiezelde kalksteen van onbekende herkomst
Baltica paleozoïsch continent dat het huidige Scandinavië, Finland en Rusland tot de Oeral omvatte
Balticum het huidige gebied van en rondom de Oostzee; West-B. omvat o.a. een deel van Zweden; Oost-B. omvat o.a. Estland, Letland en Litouwen
bentoniet klei, hoofdzakelijk bestaand uit het mineraal montmorilloniet, gevormd door ontglazing en omzetting van vulkanische as
bioherm rif of kalkheuvel van beperkte omvang, bestaande uit kalkafzettingen die gevormd zijn uit vastzittende organismen
biotoop verblijfplaats van een levensgemeenschap (biocoenose)
Calcarea kalksponzen, klasse van de Porifera; zie p. 8
centrifugaal middelpuntvliedend
cf. confert (Lat.): gelijkend op
chalcedoon microkristallijne kwarts; wordt gevormd door het neerslaan uit sterk kiezelzuurhoudende oplossingen
chiastocloon kenmerkend skeletelement van de familie Chiastoclonellidae; zie p. 21
collageen lijmgevende eiwitverbinding als hoofdbestanddeel van bindweefsel
concaaf hol
continentaal plat zie shelf
continentale helling helling tussen een continentaal plat en de diepzeebodem
convex bol
cortex dicht huid- of schorsweefsel rondom de basis van het sponslichaam
cyanobacteriën bacteriën die gebruik maken van fotosynthese met behulp van o.a. chlorofyl. Vroeger beschouwd als wieren en blauwwieren genoemd.
cytoplasma de levende substantie in een plantaardige of dierlijke cel; synoniem: protoplasma
Demospongiae klasse van de Porifera. Zie p. 8
dendrocloon kenmerkend skeletelement van de familie Anthaspidellidae; zie p. 21
desma onregelmatig skeletelement met knobbelige uitsteeksels; zie p. 20, 21

dichotoom gaffelvormig, bijv. een vertakking in twee gelijkwaardige delen
divergerend uiteenwijkend
extinctie het uitsterven
flagel(lum) zweephaar
fluviatiel hier: door rivieren afgezet
geliet hier: bolvormige chalcedoonklomp met krimp- en indrogingsverschijnselen; zie p. 33
gemmula overwinteringsstructuur waarbij inwendig gevormde vegetatieve knoppen na de dood van het ouderdier in grote hoeveelheden vrijkomen, zich vasthechten op een substraat, kunnen uitgroeien tot aggregaties en fuseren tot een enkel sponsindividueel
hermafrodiet tweeslachtig, zowel mannelijk als vrouwelijk
Heteractinida orde van de Hexactinellidae waartoe *Astraeospongium meniscum* Roemer, 1854 behoort; zie p. 8
Hexactinellidae glassponzen; klasse van de Porifera; fragiele sponzen van diep en rustig water, ten dele voorzien van uit lange naalden bestaande stelen of worteltoefen; zie p. 8
Hirnantien (Amerikaanse) aanduiding voor de laatste Tijd van het Ordovicium; komt ongeveer overeen met het (Britse) Laat-Ashgill en het (Baltische) Pirgu / Porkuni = F_{1c}-F₂.
kaolien kleiig verweringsproduct van veldspaat, glimmer en andere alumosilicaten; porseleinaarde
kaolienzanden kaolien bevattende zanden. Hier: boven-tertiaire afzettingen in de Lausitz en op Sylt
kernnaalden gladde, eenassige naalden, ingeklemd tussen de wortelvormige uiteinden van dendroclonen; kunnen individueel voorkomen maar ook vezelige bundels vormen
kraagcel van een kraag en een zweephaar (flagel) voorziene cel
lavendelblauw sinds de 19de eeuw algemeen gebruikte maar eigenlijk onterechte kleuraanduiding van een type verkiezelde kalksteen of hoornsteen met veelvuldige agaatvormingen en een kenmerkende fossielinhoud
Lithistida steensponzen; orde van de Demospongiae; opgebouwd uit desma's; zie p. 8
matrix grondmassa
meridionaal hier: groeven die aan de buitenzijde van de bolvormige spons van boven naar beneden lopen, of kanalen die van beneden naar boven lopen, zoals meridianen over een globe
mesenchym hier: geleïachte massa, waarin cellen drijven met verschillende functies, zoals voedseldistributie, voortplanting en skeletbouw
monaxon eenassige sponsnaald waarvan vele typen bestaan

niche ecologische plaats en functie van een organisme binnen zijn levensgemeenschap
osculum uiteinde van de centrale uitstroomopening, waar water het sponslichaam verlaat; (meervoud: osculi, oscula)
paragaster verouderde, feitelijk onjuiste benaming voor de centrale lichaamsholte = spongocoel
polygonaal veelhoekig
predator roofdier, prooizoeker
radiair straalsgewijs, als spaken in een wiel
radiant zie: skeletradiant
rizocloon klein, gebogen skeletelement in anthaspidellide sponzen; zie p. 21, 22
scleriet skeletelement; hier: spiculum of sponsnaald
scleroblast skeletnaaldvormende cel in een spons
Sclerospongia niet meer bestaande klasse van sponzen
sessiel vastzittend, met een vaste verblijfplaats
sferocloon kenmerkend skeletelement van de familie Astylospongiidae; zie p. 23
shelf onderzeese voortzetting van een continent tot een diepte van 200 m. = continentaal plat
skeletradiant punt van waaruit het sponsskelet begon te groeien
spiculum skeletelement; mv. spicula
spongocoel centrale lichaamsholte van een spons waarin de uitstroomkanalen uitmondten
stromatoliet in de vorm van heuveltjes of kussens gelaagd gesteente, dat ontstaan is uit dunne laagjes kalk, die door cyanobacteriën zijn gebonden
Stromatopora stromatoporen; diergroep behorend tot de klasse Hydrozoa; dikwijls beschouwd als verwant aan de koralen
Tabulata tabulaten, orde van koraalachtigen
tricanocloon kenmerkend skeletelement voor de familie Hindiidae, zie p. 23
tumulus puist, heuvel (mv. tumuli)
turbidiet afzetting die gevormd is door een onderzeese modderlawine langs een continentale helling
worteltoef steel van een glasspons, bestaande uit bundels lange kiezelnaalden